

Trakya Manevralarında Atatürk

Atatürk Avrupa'da başlayacak büyük bir savaşa karşı 1930'lu yılların başından itibaren ülkeyi ve orduyu hazırlamaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı öncesinde Türkiye Cumhuriyeti bir yandan hızlı bir ekonomik kalkınma sürecini başlatırken diğer yandan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin güçlendirilmesi için orduyu modern silah ve araçlarla donatarak savaşa hazır olduğunu gösteren büyük manevralar yapmayı da ihmal etmemiştir. 17 Ağustos'ta başlayıp 20 Ağustos 1937'de biten Büyük Trakya Manevraları, büyük savaşın artık kaçınılmaz olduğu bir dönemde Türk ordusunun savaş gücünün moral ve motivasyonunun en üst düzeyde olduğunu bütün dünyaya gösteren geniş kapsamlı bir askerî harekâtıdır. Trakya Manevraları Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'ın Midye-Saray-Çerkesköy ve Çorlu bölgelerinde icra edilen askerî tatbikattır.

Manevraları izlemek üzere Yugoslavya, Romanya, Yunanistan, İran, Irak ve Afganistan Genelkurmay Başkanları ile diğer devletlerin Türkiye'de bulunan askerî ataşeleri davet edilmişlerdir.

Atatürk refakatinde bulunanlar ve misafir heyet üyeleriyle manevrayı takip ediyor.

Büyük Trakya Manevraları 17 Ağustos gece yarısından itibaren kırmızı ve mavi birliklerin harekete geçmeleriyle başlamıştır. Bu arada Çorlu ve Sarayköy büyük bir askerî faaliyete sahne olmuş, halk büyük bir heyecan içinde her tarafı bayraklarla donanmıştır.

Manevra sahasında kuvvetlerin mevkiilerini gösteren harita

Atatürk manevraları izlemek üzere 16 Ağustosta özel treni ile Florya istasyonundan hareket ederek gece saat 11.00 de

Çerkezköy'e gelmiş, geceyi burada trende geçirmiştir. Sabah saat 6.30 da manevra sahasına hareket ederek dost kırmızı ve düşman mavi kuvvetlerin hareketlerini yakından takip etmiştir. Atatürk beraberlerinde Başbakan İsmet İnönü, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, Adliye Bakanı Şükrü Saraçoğlu; mebuslardan Cevad Abbas, Ali Kılıç, Salih Bozok ve Ulus gazetesi başyazarı Fatih Rifki Atay olduğu halde harekâtın başlangıç saatinde manevra sahasına girmişlerdir ve sonra harekâtın gözetleme mevki konumunda bulunan Derviştepe'ye çıkmışlardır. Atatürk burada Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak ve generaller tarafından karşılanmış, yanlarında Başbakan İnönü olduğu halde manevra sahasında çok uzun süren bir tetkik yapmışlardır. Harekâtın yapıldığı arazi derelerin, dağların ve tepelerin bulunduğu değişik doğa yapısına sahipti. Atatürk burada komutanları sıkı bir topografya sınavından geçirmeyi de ihmal etmemiştir.

Atatürk'ün soru sorduğu genç bir kurmay yüzbaşı o ayrıldıktan sonra içten bir sesle *"Atatürk'le konuşurken insanın bilgisi, kuvveti, inanı hülasa müspet bütün kudretleri artmış oluyor. Biz Başbuğumuzu canımızdan çok severiz."* demiştir. Başka bir subay ise; harekât planını kendi hazırlamış kadar noktası noktasına, ayrıntıları dahi ihmal etmeden anlatmak sırrının yalnız Atatürk'e nasip olduğunu söyleyerek *"Başbuğ, bütün meçhulleri halleder. O, bütün zorlukları en iyi ve kısa yoldan halleden ve yeni istemler koyan biridir. Atatürk'ün zaferle neticelenen bütün harpleri vaki oldukları şartlara ve sahalara göre kendi benzerleri içinde bir örnektir."* ifadesini kullanmıştır.

Atatürk siperde bir erle konuşuyor.

Atatürk bazı mevzilere girerek atış vaziyetlerini de gözden geçirmiştir. Atatürk saat dokuzda mavilerin hattı olan 207 numaralı tepeye gelmiş ve buradaki tabur komutanından bilgi aldıktan sonra Kumdere mevkiinde manevra başhakemi Korgeneral Salih Omurtag'ın yaptığı açıklamaları dinlemiştir. Manevra sahasında denetlemelerini sürdüren Atatürk, 9.45 de Marmara deresi mevkiinde taarruza geçen kıtaların ilerleyişlerini takip ederek askerlere iltifat etmiştir. Yanlarında Başbakan ve diğer zevat olduğu halde Büyük Manika köyünden Çerkezköy istikametinde ayrılırken Ulu Önder Manevra Harekât Müdürü Orgeneral Fahrettin Altay ve Baş Hakem Korgeneral Salih Omurtag'a birer altın saat hediye etmiştir. Buradan 12.30'da Lüleburgaz'a hareket etmiş ve yakında bulunan hava karargâhına gelerek kırmızı kuvvetlerin uçak komutanı ile mevcut durum hakkında görüşme yapmıştır. Çerkezköy'e gelen Atatürk 16.36 da Büyükkarıştıran köyünde bir müddet tetkiklerde bulunmuş ve kendilerine ayran ve şerbet ikram eden köylülerle görüşmüştü. Saat 17.30 da Karıştıran köyünden ayrılarak Çorlu Karıştıran yolu üzerinde manevralara iştirak tatbikatı yapan motorlu araçları ve kamyonlarla yapılan askerî nakliyatı teftiş eder. Çorlu'da ki kırmızı kuvvetlerin bir unsuru olan 61. Tümenin harekâtını yakından izler. Akşam 19.00 da Çorlu'da 3. Kolordu karargâhını ziyaret eden Atatürk modern ordumuzun gösterdiği yüksek teknik kabiliyetlerini takdir etti ve 21.10'da da İstanbul'a gitmek üzere Çorlu'dan ayrıldı.

Tankların taarruzu

19 Ağustos'ta yapılan harekâtı da dikkatle takip eden Atatürk, yanında Başbakan İsmet İnönü, bakanlar, milletvekilleri, generaller ve gazeteciler olduğu halde Çaylak tepeye gelmiş, burada misafir heyetlerin başkanları ve üyeleri kendisine takdim edilmişlerdir. Atatürk kırmızı tümen komutanının misafir heyetlere verdiği açıklamaları dinlemiştir. Orgeneral Fahrettin Altay'dan son durum hakkında bilgi alan Atatürk hava harekâtına ilişkin de sorular sormuştur. Tanklarla yapılan hücumu yakından izleyerek vaziyeti defalarca dürbünle tetkik etmiştir. Saat 11.30 da Manika köyüne gelerek buradan hava harbini seyreden Atatürk bu harekât hakkındaki izlenimlerini *"Çok güzel, çok güzel"* kelimeleriyle ifade etmiştir.

Tankların himayesinde yapılan bir piyade hücumu

21 Ağustos 1937'de Trakya Manevralarına katılan iki kolordu Saray kazası önündeki Sülüklü ovasında bir geçit töreni yapmıştır. Töreni başta Atatürk olmak üzere konuk heyetler, devlet erkânı ve elli bini aşan bir vatandaş topluluğu izlemiştir.

Geçit töreni

İkinci Dünya Savaşı'na giden gerilimli yolda Türk ordusunun gücünü ve modernizasyon çabalarının ulaştığı başarıyı görmek amacıyla yapılan bu manevralar yerli ve yabancı gözlemcilerin de takdirini toplamıştır. Türkiye Büyük Millet

Meclisi heyeti içinde manevraları izlemiş olanlardan Diyarbakır Milletvekili Korgeneral Kâzım Sevüktekin görüşlerini şöyle ifade etmiştir: *“Bu manevralar Türk ordusunun başındaki kumanda heyetiyle muhakeme, seri karar ve stratejik yüksek kabiliyetlerinin tecellisine bir kere daha vesile olmuştur. Orta ve küçük kumanda heyetlerinin vazifelerini çok iyi gördükleri, eratin da gerek bakım ve gerekse yetiştirme noktai nazarından eskiden beri bilinen askerî kudretine ilaveten hepimizin iftihar ve gururunu arttıracak bir seviyeye yükseldiğini bahtiyarlıkla müşahede ettik. Cumhuriyet ordusunun teknik seviyesinin modern icaplara gerektiği gibi intibak etmiş olduğunu da görmekle mesuduz. Ordunun modern harp vasıtalarına intibak kabiliyeti her türlü takdirin üstündedir. Manevralar vesilesiyle Trakya'nın her köşesinin hararetli bir kalkınma faaliyetine sahne olduğunu da gördük. Yeni yolların yapılması, yeni köylerin kurulması, iktisat hayatının canlı ve bereketli bir manzara arz etmesi Trakya'nın çehresini tamamen değiştirmiştir. Eski Trakya'ya tanıyan bizler için bu heyecan verici manzara karşısında, Keşke cumhuriyet elli yıl önce ilan edilmiş olsaydı da onun ilerlemelerine biz, ihtiyar nesil, doya doya tanık olsaydık, diyoruz.”*

Konuk heyetlerden Yunan Genelkurmay Başkanı General Papagos'un değerlendirmesi: *“Seyrettiğim manevralar bende çok müspet intibalar bıraktı. Türk ordusunun talim ve terbiye birliklerini yetiştirmek hususunda gösterdiği muvaffakiyeti takdirle müşahede ettik. Motorlu birlikler arasındaki terakkiyi bilhassa kaydetmek isterim. Manevranın ihata şekli fevkaladedir. Bilhassa bunun hareket muharebesi oluşu dikkate değer...”*, Yugoslav Genelkurmay Başkanı General Nediçs'in izlenimi de şöyledir: *“Bu manevralar Türk ordusunun kıymet ve kudreti hakkında şimdiye kadar bildiğimiz malumatı teyit etmiştir. Kıtaatin harekâta gösterdiği intizam bilhassa şayanı takdirdir. Bu mükemmeliyetle beraber tamamen modernleşmiş ordunun manevrada gösterdiği yüksek kabiliyet de birinci derecede önemlidir...”*. İngiltere hava ataşesi de şunları söylemiştir: *“Türk hava kuvvetlerinin hareketlerini çok mükemmel buldum. Türk pilotu modern tayyareyi kuvvet ve salahiyetle kullanan bir askerî kuvvettir.”*, Amerika ataşesi izlenimlerini şöyle ifade etmiştir: *“Türk subaylarıyla temaslarım bana hayret verici bir şey öğretmiştir ki o da Türk ve Amerikan seciyeleri arasındaki yakınlıktır. İki memleketin birbirini yakından tanımamasına esefleniyorum. Benim en büyük vazifem Türkiye'yi Amerika'da, olduğu gibi tanıtmak olacaktır. Hariçte tatbikata girecek zabitlerle bilhassa gençlerini bize göndermenizi çok isterim. Bunlar Amerika'da kendilerini kucaklamak için açılmış kollarımızı bulacaklardır. Türkiye ordusu yalnız sulha hizmet eden bir ordu olduğu için bu bakımdan da büyük bir yakınlık duyuyorum...”*, Sovyet ataşesinin sözleri: *“Çok memnun oldum. Türk milletinin ve ordusunun misafirperverliğini gördük. Seyrettiğimiz hava hücumu fevkalade enerjikti, kumanda heyeti kati ve mükemmel kararlar veriyordu...”*. Çok iyi Türkçe konuşan Alman ataşesi de izlenimlerini: *“Cihan harbinden evvel Her Rot ile beraber Edirne'de bulundum. Cihan harbinde de Türkiye'de idim. Üç seneden beri ataşeyim. Eski ile yeniyi mukayeseye lüzum bile görmem. Ordu ve terbiye tamimiyle değişmiş bir haldedir. Memleket de aynı suretle değişmiş, ilerlemiş ve inkışaf etmiştir.”* sözleriyle açıklamıştır.

Nâsır YÜCEER

Çağrı YÜCEER

KAYNAKÇA

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Bugünkü Dilde Yayına Hazırlayanlar Ali Sevim, M. Akif Turan, İzzet Öztoprak, Ankara 2006.

Büyük Trakya Manevraları Hatıra Albümü, Yayla Yayınları, İstanbul 1937.

Cumhuriyet, 16-23 Ağustos 1937.

KOCATÖRK, Utkan, **Atatürk ve TC Tarihi Kronolojisi**, Ankara 1988.

KOCATÖRK, Utkan, **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, Ankara 1999.

ŞAHİNGİRAY, Özel, **Atatürk'ün Nöbet Defteri**, Ankara 1955.

Ulus, 16-24 Ağustos 1937.

30/10/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/trakya-manevralarinda-ataturk/?pdf=3319> adresinden erişilmiştir